

HÖGSKOLAN
I BORÅS

Inkludering

– för barn med fysiska särskilda behov

2023-FÖRSK-G23

Program: Förskollärarytbildningen, Högskolan Borås - LGFÖR

Svensk titel: Inkludering - För barn med fysiska särskilda behov

Engelsk titel: Inclusion - For children with physical special needs

Utgivningsår: 2022

Författare: Frida Nilsson

Handledare: Agneta Thörner

Examinator: Dennis Beach

Nyckelord: Inclusion, funktionshinder, barn i behov av särskilt stöd, inkludering, förskola, rörelsehinder

Sammanfattning

Min studie innehåller förskollärares syn på inkludering och hur den tillämpas för barn med fysiska särskilda behov. Jag jämför litteratur, tidigare forskning med resultatet från min undersökning. Syftet med denna undersökning är att undersöka hur förskollärare inkluderar barn med fysiska speciella behov. Min frågeställning var vad förskolläraren anses kan förbättras i verksamheten gällande anpassningar för att inkludera barn med fysiska speciella behov. Barnkonventionen syftar till att främja barns tilltro till sin egna förmåga och möjliggöra ett aktivt deltagande för barn med fysiska funktionsvariationer. Mitt intresse kring hur arbetet med barn i behov av fysiskt särskilt stöd växte fram redan för 10 år sedan när jag arbetade som personlig assistent, där intresset och nyfikenheten växte ännu mer under utbildningen för att ta reda på hur förskolan implicerar detta förhållningssätt i verksamheterna. Salamanca deklARATIONEN (2006, s. 11) framhäver de krav som ställs på förskolan om att barn i behov av särskilt stöd ska ges tillgång till ordinarie förskolor och att dessa skall utforma en pedagogik som tillgodoser barnens behov. Deklarationen har utformat mål och en genomförandeplan i att förbättra utbildningsmiljöerna som ska vara anpassade för barn med funktionsvariationer och som skapar inkluderande lärmiljöer för alla barns olika behov.

Studien grundas i kvalitativ metod, där jag använde mig av enkäter som jag skickade ut till två olika förskolor. De svarande gavs möjlighet till att svara på enkäten med öppna frågor för att få så utförliga svar som möjligt.

Studien är baserad på vardagsteorier vilket innebär att man skapar teorier kring verkligheten. Detta på grund av att skapa sig en uppfattning om hur olika teorier kan passa in i vardagliga situationer på förskolan.

I resultatet framkommer det att synen på inkludering av barn med särskilda behov är liknande för de svarande i undersökningen. Dock skiljer sig förutsättningarna och tillvägagångssättet för att möjliggöra ett inkluderande. Vidare visar resultatet hur förskollärare utvecklat förskolans verksamhet för att inkludera barn med fysiska särskilda behov, där förbättringsområden tas upp för att utveckla verksamheternas arbete till att möta alla barn utifrån deras förutsättningar.

Innehållsförteckning

<u>Sammanfattning.....</u>	<u>2</u>
<u>Sammanfattning.....</u>	<u>2</u>
<u>Innehållsförteckning.....</u>	<u>3</u>
<u>Innehållsförteckning.....</u>	<u>3</u>
<u>1. Inledning.....</u>	<u>4</u>
<u>1. Inledning.....</u>	<u>4</u>
<u>2. Syfte.....</u>	<u>5</u>
<u>2. Syfte.....</u>	<u>5</u>
<u>2.1 Frågeställning.....</u>	<u>5</u>
<u>2.1 Frågeställning.....</u>	<u>5</u>
<u>3. Centrala begrepp.....</u>	<u>6</u>
<u>3. Centrala begrepp.....</u>	<u>6</u>
<u>3.1 Inkludering i betydelse av barn med rörelsehinder.....</u>	<u>6</u>
<u>3.1 Inkludering i betydelse av barn med rörelsehinder.....</u>	<u>6</u>
<u>3.2 Förskollärarens förhållningssätt för att inkludera barn med särskilda fysiska behov.....</u>	<u>7</u>
<u>3.2 Förskollärarens förhållningssätt för att inkludera barn med särskilda fysiska behov.....</u>	<u>7</u>
<u>4. Tidigare forskning.....</u>	<u>8</u>
<u>4. Tidigare forskning.....</u>	<u>8</u>
<u>4.1 Pedagogers utvärdering om inkludering.....</u>	<u>8</u>
<u>4.1 Pedagogers utvärdering om inkludering.....</u>	<u>8</u>
<u>4.2 Kompetensutveckling i inkludering.....</u>	<u>9</u>
<u>4.2 Kompetensutveckling i inkludering.....</u>	<u>9</u>
<u>4.3 Förutsättningar till att inkludera barn i behov av fysiskt särskilda behov.....</u>	<u>10</u>
<u>4.3 Förutsättningar till att inkludera barn i behov av fysiskt särskilda behov.....</u>	<u>10</u>
<u>5. Teoretiska utgångspunkter.....</u>	<u>11</u>
<u>5. Teoretiska utgångspunkter.....</u>	<u>11</u>
<u>6. Metod.....</u>	<u>11</u>
<u>6. Metod.....</u>	<u>11</u>
<u>6.1 Enkät.....</u>	<u>12</u>
<u>6.1 Enkät.....</u>	<u>12</u>
<u>6.2 Kriteriebaserat urval.....</u>	<u>12</u>
<u>6.2 Kriteriebaserat urval.....</u>	<u>12</u>
<u>6.3 Missivbrev.....</u>	<u>13</u>
<u>6.3 Missivbrev.....</u>	<u>13</u>
<u>6.4 Genomförande.....</u>	<u>14</u>
<u>6.4 Genomförande.....</u>	<u>14</u>
<u>6.5 Analys/bearbetning.....</u>	<u>14</u>

6.5 Analys/bearbetning.....	14
6.6 Tillförlitlighet och generaliserbarhet.....	15
6.6 Tillförlitlighet och generaliserbarhet.....	15
7. Resultat.....	15
7. Resultat.....	15
7.1 Hur kan kompetensutveckling komma till användning i verksamheten?.....	16
7.1 Hur kan kompetensutveckling komma till användning i verksamheten?.....	16
7.2 Anpassad inomhus och utomhusmiljö.....	17
7.2 Anpassad inomhus och utomhusmiljö.....	17
7.3 Finns det tillräckligt med resurser?.....	18
7.3 Finns det tillräckligt med resurser?.....	18
7.4 Hur påverkar stödet och metoderna barnet?.....	19
7.4 Hur påverkar stödet och metoderna barnet?.....	19
7.5 Sammanfattning av resultatet.....	21
7.5 Sammanfattning av resultatet.....	21
Tabell 1. Sammanfattning av enkätresultat	22
Tabell 1. Sammanfattning av enkätresultat	22
.....	22
.....	22
8. Diskussion.....	22
8. Diskussion.....	22
8.1 Metoddiskussion.....	24
8.1 Metoddiskussion.....	24
8.1.1 Bortfall.....	25
8.1.1 Bortfall.....	25
9. Didaktiska konsekvenser.....	25
9. Didaktiska konsekvenser.....	25
Referenser.....	26
Referenser.....	26

1. Inledning

Denna studie innefattar hur förskolan kan arbeta för att göra barn med rörelsehinder delaktiga och skapa bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärandet. Inkludering är ett förhållningssätt som jag finner mycket intressant. Asmervik, Ogden och Rygvold (2005, s. 292) antyder att förskolan ska se till att barnen upplever gemenskap, trygghet och samhörighet. För att skapa de bästa förutsättningarna för barn med rörelsehinder bör man se över den fysiska miljön och skaffa särskilda åtgärder som möjliggör en utveckling i självständigheten, användning av sina förmågor, lära sig nya saker och en ökad erfarenhet. För mig innebär inkludering att känna tillhörighet och trygghet, vilket är ett grundläggande krav för att skapa bästa möjliga förutsättningar för barnen på förskolan.

Rörelsehindrade barn i Sverige utgör en heterogen grupp på cirka 1000 personer (Asmervik et al., 2005, s. 272). Detta kan då besvara min tolkning av den andel forskning som finns om de fysiska speciella behov i förskolan, då en del av den forskning som behandlar speciella behov, rör sig om neuropsykiatriska funktionsvariationer och inte fysiska funktionshinder. Eftersom en stor del av de insatser man gör på en förskola som har barn med fysiska speciella behov, är att ta in resurser och utforma en individuell kursplan som grundar sig på läroplanen, vill jag rikta in mig på förskollärares tolkningar av inkluderingen och delaktigheten för dessa barn.

Läroplanen för förskolan är ett styrdokument som består av mål och riktlinjer som beskriver förskolans uppdrag och värdegrund, vilket förskolan ska arbeta utifrån. I läroplanen (Lpfö18, s 8) beskrivs det hur förskolan ska möjliggöra att barn utvecklar en förmåga att ta hänsyn varandras olika behov. Det beskrivs även vidare hur förskolan ska arbeta för att barn ska få stöd och stimuleras för att få rätt förutsättningar till att utvecklas så mycket som möjligt utifrån varje barns möjlighet. Detta kräver då att förskollärare synliggör skillnader i barnens behov och förutsättningar för att möjliggöra den enskilda utvecklingen. Arbetslagets uppgifter enligt läroplanen (Lpfö18, s. 14) är bland annat att dokumentera och analysera barnens utveckling och lärande och systematiskt följa upp detta. De ska dessutom utvärdera förskolan och hur den tillgodoser barnens förutsättningar och möjligheter. Det som nämns vidare gällande barn i behov av särskilt stöd ligger på rektorns ansvar. Där det ingår att hen ska se till att undervisningen som sker på förskolan utformas på så sätt att barn i behov av särskilt stöd får det stöd och utmaningar som dem kan tänkas behöva, både genom personalen på förskolan men även anpassa miljön för att möjliggöra detta.

2. Syfte

Syftet med denna undersökning är att undersöka hur förskollärare inkluderar barn med fysiska speciella behov.

2.1 Frågeställning

Vad anser förskolläraren kan förbättras i verksamheten gällande anpassningar för att inkludera barn med fysiska speciella behov?

3. Centrala begrepp

Rörelsehinder och inkludering är två begrepp som min studie omfattas av. Med stöd från litteratur beskrivs dessa två begrepps innebörd.

3.1 Inkludering i betydelse av barn med rörelsehinder

Barn med rörelsehinder har i de flesta fall en medicinsk diagnos, vilket Asmervik, Ogden och Rygvold (2005, s.273) beskriver att för förskolans betydelse kan underlätta för att ge barnet rätt förutsättningar i form av kompetens och resurser. Variationen för vad rörelsehindret innebär i vardagen är stor, menar Sandberg (2021, s.131). För att förskollärare i förskolan ska få möjlighet att ge barn bästa möjliga förutsättningar, behöver de kunskaper om vad funktionsvariationer innebär för barnet i vardagen. För att på så vis synliggöra utvecklingsområden i verksamheten för att kunna bidra till barnens delaktighet i förskolan. Det ställer därför högre krav på förskollärarna, för att bemöta variationen bland de barn med rörelsehinder och tillvägagångssättet. För att inkludera barn med rörelsehinder i förskolans

aktiviteter, ligger förskolans miljö till stor grund. Detta gäller både utformningen av lokalerna samt utformningen av det pedagogiska innehållet. I läroplanen (Lpfö18) står det att förskolan ska ge alla barn möjlighet att delta i en utvecklingsfrämjande verksamhet. Det var inte förens 1962 enligt Sandberg (2021, s. 139) som barn med rörelsehinder fick samma villkor som andra barn att delta i förskolan. För att inkludera barn med rörelsehinder i leken på förskolan bör förskollärarna anpassa aktiviteterna för att alla barn ska kunna delta. Det är dock viktigt att tänka på att aktiviteter och undervisning inte ska bli hämmande för de barn som inte har rörelsehinder, därför får man som pedagog försöka hitta anpassningar som möjliggör ett utvecklande för alla barn. År 1994 skapade svenska unescorådet salamancadeklarationen (2006, s.16) med dess syfte att ge förskolan vägledning gällande undervisning av barn i behov av särskilt stöd. Salamanca deklARATIONEN poängterar alla barns rätt till en likvärdig undervisning, oberoende av deras förutsättningar. Den ligger till grund för att hjälpa förskollärare att anpassa undervisningen efter de behov som finns i verksamheten.

Som nämnt tidigare, kan ibland anpassningarna endast handla om en miljöanpassning. I andra fall kan reglerna i aktiviteten behöva justeras eller i den mån de går använda sig av aktiviteter som gör att alla barn kan delta på sina villkor. Sandberg (2021, s.141) beskriver hur leken gynnar barns känslomässiga, motoriska, intellektuella och sociala förmågor. Leken utspelar sig både i inomhusmiljön och i utomhusmiljön, där i vissa fall alla barn kan vara med och delta i leken, medans i vissa fall utgör miljön en exkludering för barn med rörelsehinder. Vissa begränsningar gällande miljön på förskolan kan ibland vara svåra att anpassa och kräver därför en viss kunskap och erfarenhet. Det finns stöd som förskolan kan få i frånan bland annat specialpedagoger och ibland även habiliteringen. Dessa kan komma med tips och ideér på hur man ska tänka och även hjälpmedel i vissa fall.

3.2 Förskollärarens förhållningssätt för att inkludera barn med särskilda fysiska behov

Inkludering har sin grund i FN:s deklARATION om mänskliga rättigheter, barnkonventionen och salamancadeklARATIONEN. Inkludering inom pedagogiken innebär inte endast att förskollärare ska hjälpa de enskilda barnet i behov av särskilt stöd till att delta i den vardagliga undervisningen. Pedersen (2008, s. 377) menar att inkludering innebär att utveckla lärmiljöerna, som inkluderar och möter alla barns behov. Inkludering innebär att alla känner en gemenskap, trygghet och tillit. Vilket är förskolans uppdrag att åstadkomma. Förskolans läroplan (Lpfö18, s.2) hänvisar till att alla barn ska erbjudas en inkluderande undervisning, som anpassas efter barns förutsättningar och olika behov. Sandberg (2014, s. 49) anser att bästa sättet för att synliggöra alla barns förutsättningar och behov är genom kartläggning. Detta ökar då även förskolans möjligheter att tillgodose barnens behov. Genom att arbeta systematiskt med åtgärder för varje enskilt barn på förskolan, synliggör man barns rättighet

till utveckling och lärande och kan på så vis skapa inkluderande lärmiljö där man möter barnen utifrån deras förutsättningar. Att stötta de barn i behov av särskilt stöd kan ställa höga krav på de verksamma förskollärarna, men är otroligt viktigt då förskolan är de första steget i en livslång process inför barnens utveckling och lärande för framtiden. Bruce et al. (2016, s. 14) beskriver hur medvetenhet om sitt eget förhållningssätt och tänkande är en förutsättning för att möjliggöra förändringar och anpassningar i förskolans lärandemiljöer. Genom att skapa medvetenhet om sitt förhållningssätt, är det även viktigt att våga utvärdera och förändra tillvägagångssättet om det skulle behövas. Det krävs både en djup och bred kunskap om barns utveckling för att veta hur förskolepedagogiken ska anpassas utifrån varje barns förutsättningar.

Kommunikation är något som utvecklas genom samspel, vilket innebär att barn lär sig att kommunicera genom sitt samspel med andra barn och vuxna. Asmervik, Ogden och Rygvold (2005, s.187) beskriver hur kommunikation innebär att dela tankar, känslor och erfarenheter med andra. Fungerar inte kommunikationen leder detta till att förutsättningarna för samspel även blir svårt. Kommunikation är dock mycket mer än bara de talade språket, de inkluderar även blickar, gester, ljud och tecken. Det innebär då att barn inte behöver ha ett verbalt språk för att kunna kommunicera. Även de vuxna behöver vara uppmärksamma på denna typ av kommunikation, då den inkluderar oss i den sortens kommunikation. Vi kan även bli inkluderade i den kommunikationen genom att vi kan behöva hjälpa till och förmedla när det blir missförstånd och komplikationer. Tecken som stöd, alternativ bildstöd är former av kommunikation som många gånger används i förskolan. Det är viktigt att förskollärare hittar olika hjälpmedel för att finna en lösning på en fungerande kommunikation.

4. Tidigare forskning

Jag kommer här redovisa för tidigare forskning kopplat till mitt syfte med denna undersökning. Jag har därför valt att gå igenom tidigare forskning gällande förskollärares uppfattning om inkludering samt barn med speciella behov. Jag fann dessa artiklar intressanta eftersom de berör mitt valda område.

4.1 Pedagogers utvärdering om inkludering

Carlsson och Persson (2020, s. 66) tar upp vilka anpassningar som görs i verksamheterna och hur dessa dokumenteras och följs upp för att möjliggöra ett inkluderande för alla barn. De anpassningar som dokumenteras brukar bestå av en handlingsplan, enskild dokumentation och anteckningar från specialpedagogen. Kommunikationen om eventuella anpassningar på förskolan sker med förskolechef, specialpedagoger, vårdnadshavare, barnhälsan, BVC, SPSM, logoped, pedagogisk ledare och arbetslaget. Det framhålls vidare att denna kommunikation sker enligt förskollärare oftast under föräldramöten, möten med

specialpedagog eller logoped. Det framkommer dessutom en okunskap i vad förskolor ska dokumentera, hur de ska följa upp och utvärdera verksamhetens lärande miljöer och stödinsatser. Personalen på förskolor anses sakna en gemensam syn på vad särskilt stöd är samt hur arbetet ska bedrivas. Detta leder till att barn i behov av särskilt stöd inte ges de förutsättningar för utveckling och lärande som de bör få. Gabrielsson (2017) har forskat i vilka förutsättningar förskolan har för att tillgodose barn i behov av särskilt stöd och ge dem möjlighet till en utveckling i deras sociala delaktighet och lärande. Där även denna forskning synliggör vikten i stöd från experter inom området, det vill säga logoped, specialpedagog och habilitering. Detta kan bland annat handla om att få hjälp med utformningen av förskolans miljöer, så att lärande och utveckling utifrån alla barns enskilda behov kan tillgodoses. För att möjliggöra detta behöver verksamheten utvärderas och analyseras för att personalen ska kunna bemöta de olika behov som finns i verksamheten. För att få syn på olika strategier och förbättringsmöjligheter i verksamheten anser förskollärarna i undersökningen av Ginner Hau, Selenius och Björck Åkessons (2022) att man behöver organiserade observationer och utvärderingar.

4.2 Kompetensutveckling i inkludering

Mycket av tidigare forskning hänvisar till ett ökat behov av erfarenhet och kunskap i ämnet. Gabrielssons (2017) forskning antyder att en ökad kompetens och förhållningssätt krävs för att hålla en god kvalite i verksamheterna. Eftersom behovet av anpassad undervisning ökat på senare år då det numera är nästintill alla barn som blir inskrivna i förskolan, valde Akalin et al. (2014) att forska om förskollärares attityder angående inkludering för barn i behov av särskilt stöd. Genom att intervjuja förskollärare, där frågeställningen var hur de ställde sig till att inkludera barn i behov av stöd. Resultatet av forskningen visade på en okunskap om vilka olika metoder som finns tillgängliga gällande strategier till att skapa inkluderande lärmiljöer. Okunskapen kring inkludering och särskilt pedagogiskt stöd ansågs bero på den övergripande kunskap som ingick i utbildningen för förskollärare. Trots att åtgärder synliggjorts, brister förutsättningarna för förskollärare att utveckla arbetet med barn i behov av särskilt stöd på grund av för lite tid för reflektion, kompetensutveckling och stödinsatser. Nazer Zabeli och Majlinda Gjelajs (2020) forskning synliggör utmaningar som finns med det pedagogiska förhållningssättet i att inkludera barn i behov av särskilt stöd, där oerfarenhet och otillräcklig yrkeskompetens diskuteras. Genom intervjuer med förskollärare hade dem i sin forskning kommit fram till att förskollärare inte ansågs besitta de kunskaper som krävdes för att inkludera barn med särskilda behov. Även i Hannås och Bahdanovich (2016) forskning angående förskollärarnas uppfattning om deras egna arbete i praktiken kring särskilt stöd, framkom det att förskollärarna ansåg sig själva behöva en ökad kompetens i arbetet med att inkludera barn i behov av särskilt stöd. Inkludering av barn i behov av särskilt stöd blir i dessa fall en utmaning hos förskollärare när dem inte har någon tidigare erfarenhet av dessa barn och inte vet hur de ska gå tillväga. Trots att denna forskning till största del berör okunskap och oerfarenheter, tar de upp aktuella åtgärder i form av fortbildning, genomgång av den individuella utbildningsplanen samt förändrade strategier av miljöerna för att skapa möjligheter till en inkluderande undervisning. Tidigare forskning av Hannås och

Bahdanovich (2016) påvisar en otydlighet i hur tillvägagångssättet ska gå till för att möjliggöra ett inkluderande för alla barn i verksamheten. Där det hänvisas till att ökad kompetens kommer från erfarenheter. En förutsättning för att skapa utvecklingspotential för barnen är ett tryggt arbetslag med gemensamma mål. Ginner Hau, Selenius och Björck Åkessons (2022) forskning anser att samverkan är en viktig del för ett fungerande arbetslag där man ska möjliggöra alla olika kompetenser och ta tillvara på olikheterna som kan komplettera varandra. En del av förskollärarna i deras undersökning har uttryckt otillräckliga resurser som ett hinder för att kunna ge barnen de stöd som de behöver.

4.3 Förutsättningar till att inkludera barn i behov av fysiskt särskilda behov

Forskare har synliggjort en utmaning i att inkludera barn med speciella behov i det dagliga arbetet i förskolan. Alla barn ska få möjlighet att vara delaktiga oavsett förutsättningar enligt de styrdokument som finns. För att vidareutveckla arbetet i inkludering och särskilt stöd ansåg förskollärarna som deltog i Akalin et al. (2014) intervjuer att de bör få vidareutbildning i bland annat specialpedagogiska kurser för att på så vis utveckla arbetet med barn i behov av särskilt stöd. De rådde en förtvivlan även bland dessa deltagare, likt studien av Hannås och Bahdanovich (2016), angående en önskan om att jobba mer inkluderande med barn i behov av särskilt stöd, då de märkt av en ökning bland barn i behov av speciellt stöd. I Akalin et al. (2014) intervjuer uttryckte förskollärarna denna ökning som en stor utmaning i vardagen, för att ges möjlighet att anpassa undervisningen utifrån alla barns olika förutsättningar. Intervjun gick sedan vidare med en fråga om de själva anser utmaningen som något intressant och roligt, på denna fråga svarade de flesta att de stödjer idén om en inkluderande förskola där alla är välkomna oavsett behov. Där de dock helst själva inte hade velat ha barn med särskilda behov i sin barngrupp på grund av den bristande kunskap i hur dessa barn kan inkluderas på bästa sätt. Ginner Hau, Selenius och Björck Åkesson (2022) Undersökte inkluderande processer och strukturer för att förstå hur ett inkluderande kan möjliggöras men även hur hinder för inkludering kan tas bort. De menar att det inte endast handlar om att barnen ska vara närvarande i förskolan, utan de har rätt att känna att de tillhör och lär sig i förskolans verksamhet. Något som diskuteras i undersökningen är huruvida man kan ge stöd åt barn med speciella behov. Det kan handla om att sätta in resurser för att barnen ska integreras i den allmänna aktiviteten eller skapa mindre grupper för att på så vis kunna utforma aktiviteterna så alla kan delta. De hänvisar till att de finns ett fåtal särskilda förskolor för flerfunktionshinderade, det uppmanas dock numera att alla barn ska gå i en vanlig förskola för att ges bästa möjlighet till att integrera med sina kompisar. Resultatet av Ginner Hau, Selenius och Björck Åkessons (2022) undersökning kom fram till att det finns flera olika strategier som kan förbättra inkluderingen. Enligt skollagen ska exempelvis förskolans lokaler vara ändamålsenliga, vilket innebär att miljöerna ska vara anpassade så att alla barn kan nyttja lokalerna. Det står även i skollagen att förskollärare ska ha den utbildning eller erfarenhet som krävs för att stödja barns utveckling och lärande. Förskollärarna som studien baserades på uttryckte speciellt att språk och kommunikation är viktigt för delaktighet, detta är något som är förskollärarnas uppgift att ge bästa möjliga förutsättningar för barnen. För att barnen ska känna delaktighet både i leken

och i språket kan det krävas att även förskollärarna är delaktiga för att stötta upp i vissa situationer. Övergångar mellan aktiviteter, aktivitetstavlor och regler i leken är något förskollärarna har beskrivit som viktiga åtgärder för att möjliggöra ett inkluderande. De finns stöd att få hos kommunen, detta har dock många uppfattat som kan ta lång tid att få igenom. Ginner Hau, Selenius och Björck Åkessons (2022) undersökning kom fram till att närvaron för barn på förskolan är hög men det är dock tveksamt om målen inkludering, tillhörighet och lärande är fullt förverkligade för alla barn.

5. Teoretiska utgångspunkter

I denna del redogörs det för studiens teoretiska utgångspunkt som tagit stöd från vardagsteorier, vilket innebär att man skapar teorier kring verkligheten. Detta på grund av att skapa sig en uppfattning om hur olika teorier kan passa in i vardagliga situationer samt hur dem kan anpassas utifrån varje enskilt barn. Hwang och Nilsson (2011, s.36) ger som exempel när människan försöker tända en lampa som inte tänds, vardagsteorin uppmanar då till att det antagligen är något fel på lampan i fråga. Människan testar då olika teorier för att undersöka vad som kan vara fel för att få lampan att fungera. Först och främst börjar människan antagligen testa om kontakten sitter i uttaget, därefter om glödlampan inte fungerar. Går det fortfarande inte att tända lampan efter att ha testat de förstnämnda teorier, kollar man kanske även om säkringen har gått. Fungerar lampan fortfarande inte efter att ha testat alla vardagsteorier, vänder sig man till en person som är kvalificerad för ämnet, vilket i detta fallet hade varit en elektriker. I studiens syfte handlar vardagsteorier om att testa de teorier som passar det enskilda barnet på förskolan. Där det handlar om att söka efter teorier genom kunskap om vilka särskilda behov barnet har, utifrån vilka förutsättningar och vilka tillvägagångssätt förskolläraren ska tillämpa för att bidra till utveckling och lärande. Fördelen med att använda sig av vardagsteorier är att barnens behov hamnar i fokus, där man framhäver den enskilda individen och dess behov. Forskning undersöks och olika teorier i vardagliga situationer testas för att skraddarsy undervisningen utifrån de behov som finns för att skapa en inkluderande lärmiljö. Nackdelar som kan tänkas uppkomma i vardagsteorin är att det krävs en beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund att basera teorin på för att åstadkomma ett resultat med tillvägagångssättet utifrån vardagsteorin.

6. Metod

Mitt syfte med studien är att ta reda på hur förskollärare anser att de har utvecklat förskolans verksamhet för att inkludera barn med fysiska speciella behov. För att ta reda på det ansåg jag det vara relevant att använda mig av kvalitativ metod. När jag hade formulerat ett syfte och frågeställning, skapade jag mig en uppfattning om vilken kunskap jag ville få svar på genom min studie. Eftersom mitt syfte handlade om att ta reda på uppfattningar och åsikter hos förskollärarna om inkludering, valde jag att genomföra en enkätundersökning för att få ett så brett undersökningsområde som möjligt. Christoffersen och Johannessen (2015, s.16) beskriver kvalitativa metoder som ett flexibelt tillvägagångssätt där utformningen av frågor tillåter öppna frågor, där det ges möjlighet till de svarande att besvara frågorna med egna ord

och kan på så vis ge mer detaljerade svar. Fejes och Tornberg (2019, s.36) antyder att kvalitativa metoder ger möjlighet att bland annat synliggöra förskollärarnas uppfattningar och erfarenheter. Genom öppna frågor i den kvalitativa metoden kan förskollärarna berätta om rutiner och deras uppfattning om det praktiska som sker i vardagen. Det kan på så vis synliggöra sambandet mellan exempelvis förskolan och habilitering eller mellan barn och barn.

6.1 Enkät

Löfdahl et al. (2015, s 157) beskriver utformningen av enkät som metod, genom att förklara att det grundar sig i en problemställning som man är intresserad av att undersöka. Genom att undersöka problemställningen kan man på så vis ta reda på om det finns behov av kunskap i det valda området. När jag hade valt en problemställning som intresserade mig, fick jag en uppfattning om vilken kunskap jag ville skaffa mig med hjälp av enkätundersökningen. Löfdahl et al. beskriver ytterligare att enkät är en bra metod att använda sig av om man vill ta reda på åsikter och uppfattningar, vilket var mitt syfte för att skaffa mig kunskap om min studie. I min enkät valde jag att använda mig av öppna frågor för att ge deltagarna möjlighet att med egna ord besvara frågorna utifrån erfarenheter, åsikter och uppfattningar. Jag använde mig av postenkät, vilket Löfdahl et al. (2021, s. 162) beskriver innebär att man skickar ut ett frågeformulär som man ber förskollärarna besvara för att därefter skicka det ifyllda frågeformuläret tillbaka till mig. Nästa steg i processen var att utforma frågor som var relevanta för att kunna besvara syftet med studien. Löfdahl et al. (2021, s.163) anser att en kort enkät, med mindre frågor är en enkät som fler svarar på. Då det annars finns en tendens till att de svarande känner att enkäten är för omfattande och det blir därför ett stort bortfall i studien. Hon skriver även att postenkät kan man välja att skicka ut på två olika sätt. Det första alternativet som nämns är i pappersform, där man i sådana fall delar ut enkäten personligen och vanligtvis deltar under tiden förskollärarna svarar, vilket innebär att man får med sig den ifyllda enkäten hem samma dag. Detta tillvägagångssätt beskrivs dock ofta som mindre lyckat då många förskollärare som svarar på enkäten känner sig stressade och svarar kortare på frågorna i jämförelse om du skickar ut enkäten via mail, där dem då får tid på sig att formulera sina åsikter och uppfattningar. Jag valde utifrån detta att utforma så konkreta frågor kopplat till mitt syfte som möjligt, som resulterade i sammanlagt nio frågor. Dessa nio frågor skickades ut via mail som förskollärarna blev ombudade att svara på inom en tidsram på en vecka. Jag valde att inte ha med en fråga om alternativ benämning på yrkeserfarenhet då jag ansåg det orelevant för min frågeställning. Resultatet av den insamlade datan från enkäterna har jag därför valt att benämna alla deltagare som pedagoger.

6.2 Kriteriebaserat urval

Syftet med denna undersökning var att undersöka hur förskollärare inkluderar barn med fysiska speciella behov. Christoffersen och Johannessen (2015, s.54) beskriver urvalets strategier, där man först måste bestämma sig för vilken målgrupp man vill rikta sin studie till, därefter ska man välja ut de personer som är relevanta att delta i undersökningen. Löfdahl et

al. (2021, s. 158) ger tips på hur man ska tänka när man väljer ut vilka som ska besvara enkäten. När man vill undersöka hur förskollärare ser på en förändring som skett i yrket är det relevant att välja ut deltagare med erfarenhet inom det valda området. Detta för att förskollärarna ska haft möjlighet att se förändringen i verksamheten. Jag valde därför att skicka ut studiens kvalitativa enkät till två förskolor med sammanlagt 15 förskollärare, där jag av tidigare erfarenhet hade vetskap om att dessa hade erfarenhet av rörelsehindrade barn i verksamheten. Jag använde mig därför av ett kriteriebaserat urval, vilket Christoffersen och Johannessen (2015, s. 56) skriver innebär att man väljer ut deltagare utifrån speciella kriterier. Mitt kriterie handlade om att de behövde ha erfarenhet i att arbeta med rörelsehindrade barn. Christoffersen och Johannessen (2015, s. 59) tar även upp det positiva med att använda sig av sitt sociala nätverk i form av exempelvis kollegor, vänner eller andra personliga kontakter. De anser att vissa kvalitativa undersökningar kräver tillit för att kunna utföras och på så vis kan det vara grundläggande med en personlig kontakt sedan tidigare.

6.3 Missivbrev

Missivbrev heter det brev som man använder sig av för att introducera den undersökning man ska göra. Dimenäs (2007, s. 88) har tagit fram punkter som bör finnas med i ett missivbrev. I detta brev ska det presenteras vem det är som gör undersökningen och varför den görs (se bilaga 2). När man presenterar varför man gör undersökningen ska det även framgå tydligt vilka som ingår i undersökningsgruppen. I mitt missivbrev inled jag med att presentera mig, berätta vilken skola jag kommer ifrån och vad jag hade för syfte med min undersökning. Jag fortsatte brevet med att beskriva hur de svarande kunde hjälpa mig bidra med information för att svara på mitt valda syfte. Jag informerade om att deras deltagande var frivilligt samt att deras identiteter kommer anonymiseras i mitt arbete. Jag bifogade även enkätfrågorna för att förskollärarna skulle ges möjlighet att få en inblick i vilka sorts frågor som skulle besvaras. Utöver detta bifogade jag även länken till den aktuella enkäten. Avslutningsvis skrev jag mina kontaktuppgifter där jag uppmanade dem till att gärna höra av sig om dom hade några tankar eller funderingar. Dimenäs (2007, s.88) beskriver hur viktigt det är att formulera sig väl i missivbrevet, detta för att inspirera till att besvara enkäten och få undersökningsgruppen att förstå hur viktig denna kunskap är för mig samt varför den är viktig.

När man gör en undersökning är det viktigt att förhålla sig forskaretiskt. Vetenskapsrådet (2017) har tagit fram fyra forskningskrav som man måste ta hänsyn till för att kunna genomföra sin studie. De fyra kraven är till för att skydda den enskilda individen. De fyra kraven består av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa innebär att jag som utför studien ska informera deltagarna om mitt syfte med undersökningen samt att den är frivillig att delta på. Det är vidare viktigt att informera dem om att deras privata namn eller namn på förskolan inte kommer nämnas så att det går att spåras tillbaka till dem och att informationen de ger endast kommer användas i mitt arbete. De forskaretiska hänsynstagandet var något jag förhöll mig till under arbetets gång och gav informationen till deltagarna i missivbrevet.

6.4 Genomförande

När enkätfrågorna var utformade och missivbrevet färdigskrivet, åkte jag till de förskolor jag ville studera. Löfdahl et al. (2021, s.163) beskriver bland annat två olika tillvägagångssätt för att dela ut enkäterna. Det ena alternativet är att dela ut enkäten via mail, det andra alternativet som nämns är att besöka förskolan för att dela ut enkäten i pappersformat. Det sistnämnda alternativet beskrivs särskilt positivt eftersom deltagarna då får möjlighet att ställa frågor och jag som studerande får möjlighet att förtydliga syftet.

Jag kontaktade rektorerna till mina valda förskolor för att bestämma dag som passade att jag kom för att hälsa på. Jag tog med mig missivbrevet och en utskrift av enkätfrågorna. Väl på förskolan fick jag presenterat mig och mitt syfte med studien. Jag berättade om frågorna samt varför jag valt att undersöka mitt valda område. Förskollärarna fick här en inblick i varför de skulle svara på frågorna samt vad de kommande frågorna handlade om. Efter samtycke av alla anställda på förskolan fick jag deras mailadresser, som jag efter besöket skickade ut den färdigställda enkäten via Sunset survey till. Jag valde att inte stanna kvar på förskolan medans de svarade på enkäten, detta för att de i lugn och ro skulle få tid att besvara frågorna. Jag satte ett slutdatum på enkäten fem dagar efter att jag skickat ut enkäten via mail till dem. De fick på så vis tid på sig att besvara enkäten när de passade dem och tänka igenom frågorna. Dimenäs (2007, s.89) anser det vara positivt att lämna ut enkäterna personligen, då det ges möjlighet att skapa en personlig kontakt, besvara eventuella frågor och motivera dem till att besvara enkäten.

6.5 Analys/bearbetning

Dimenäs (2007, s.92) anser att det är lättare att bearbeta de ifyllda enkäterna för hand genom att markera svaren med olika färger än att använda sig av datorprogram för att analysera svaren. Detta tillvägagångssätt är speciellt användbart om man använt sig av ett mindre antal enkäter. Jag valde att skriva ut mina enkäter och bearbeta dem för hand då jag endast hade 12 enkäter att gå igenom. När man börjar analysera sitt material i kvalitativ analys, är syftet att hitta det huvudsakliga som är av betydelse för undersökningen. Denna del av analysen benämner Dimenäs (2007, s.124) som helhetsanalys, där syftet är att skaffa sig en översiktlig bild av helheten i den insamlade datan. Fejes och Thornberg (2019, s.35) skriver att man bör först läsa igenom allt material av den insamlade datan för att skapa sig en övergripande blick i om den insamlade datan har besvarat syftet med undersökningen. Därefter är det dags att börja identifiera mönster. I genom sökandet kan du lägga märke till om vissa uppgifter inte är relevanta eller besvarar syftet med studien, dessa kan då sorteras bort i sammanställningen. Fejes och Thornberg (2019, s.156) beskriver nästa steg som mer detaljerad. I detta steg är det dags att gå igenom varje enskild enkät, och bryta ner den i mindre delar. Det innebär att man analyserar enstaka fraser eller meningar. Här kan det vara bra att börja använda sig av exempelvis färgpennor för att markera och koda texterna med färg för att lyfta fram centrala delar ur enkäten. Jag strök under centrala begrepp som var kopplade till mitt syfte för att synliggöra dessa. Dimenäs (2007, s.125) anser att det under avkodningen är lättare att arbeta med utskrifter av enkäterna då det ger en tydligare överblick. När avkodningen av varje enskild enkät är gjord, jämför man enkäternas kodning med varandra för att hitta gemensamma nämnare. När jag gått igenom alla enkäter och lyft fram de centrala begreppen

jämförde jag dessa med varandra för att se vad som gick att tyda från svaren. När man sedan sammanställt resultatet från enkäterna är det viktigt att på ett så rättvist sätt som möjligt redovisa datan utifrån mitt syfte med studien. Fejes och Thornberg (2019, s.36) anser att det finns både styrkor och svagheter med att redovisa kvalitativ undersökning. Styrkor som nämns är att synliggöra människors erfarenheter, som i många fall leder till ny förståelse och sett att se världen utifrån syftet med undersökningen. Dess svagheter som nämns är att studien är beroende av forskarens färdigheter att framställa resultatet av tolkningar.

6.6 Tillförlitlighet och generaliserbarhet

Generaliserbarheten inom kvalitativ forskning kan beskrivas utifrån något som kallas situerad generalisering, vilket innebär att kunna överföra kunskap från en studie till en specifik situation. Fejes och Thornberg (2019, s.289) menar att en kvalitativ undersökning presenterar tolkningar, beskrivningar av processer och olika mönster, som sedan kan användas i andra fall där läsaren kan ta forskningen i beaktning till liknande fall där forskarens tolkning passar in. Generaliseringen sker på så vis genom igenkännandet av resultatets gestaltning i andra situationer som läsaren tidigare inte erfarit. Vilket är användbart när det kommer till att söka ny kunskap för att implicera detta i den aktuella förskolan för att undersöka om forskningens resultat möjligtvis kan fungera i ett likartat fall som studien grundar sig på. Dimenäs (2007, s.165) skriver även han om att generaliseringen kan belysas genom att resultatet kommer till användning i händelser som liknar det egna arbetet. Detta anser jag vara relevant då kvalitativa undersökningar presenterar beskrivningar av tolkningar och processer utifrån specifika fall.

Tillförlitligheten av forskningen ökar enligt Dimenäs (2007, s164) om man tar med citat ifrån vad de som deltagit i studien har sagt. Han anser dessutom att citaten inte bör vara för långa, då det försvårar läsandet. Att be någon annan läsa de material som forskaren har fått fram från sin undersökning, är ett annat tips för att öka tillförlitligheten om resultatet blir detsamma. Vidare framhålls även att alla som tar del av undersökningen ska förstå resultatet, därför är det viktigt som forskare att tydligt beskriva de olika faser arbetet är utfört i.

7. Resultat

Syftet med denna undersökning är att undersöka hur förskollärare inkluderar barn med fysiska speciella behov. Min frågeställning var vad förskolläraren anses kan förbättras i verksamheten gällande anpassningar för att inkludera barn med fysiska speciella behov. Resultatet presenteras i tre olika delar, dessa tre delar var centrala i kodningen av de utskickade enkäterna.

7.1 Hur kan kompetensutveckling komma till användning i verksamheten?

I min enkät hade jag en fråga angående kompetensutveckling, där jag undrade om de svarande fått kompetensutveckling gällande tillvägagångssätt för att inkludera barn med fysiska funktionsvariationer. Jag hade dessutom med en tilläggsfråga om de svarade nej på frågan, där jag då undrade om de kunde ge något exempel på vad de hade önskat för kompetensutveckling. Håland Anveden (2020, s.33) anser att förskollärare behöver kontinuerlig kompetensutveckling och hänvisar till att det kommer ny forskning med täta mellanrum, vilket är en viktig utveckling att följa. Det är inte endast ny forskning man ska hålla sig uppdaterad om, vi måste även förhålla oss till att styrdokumenterna förnyas. Vidare framhålls även att om kompetensutveckling inte erbjuds leder detta till att kvaliteten på undervisningen försämras. Planeringen, uppföljning och utvärdering blir lidande då det inte finns tillräckligt med kompetens i området. I resultatet av min enkät synliggjordes det att ingen av förskollärarna ansåg sig ha fått kompetensutveckling gällande barn med fysiska funktionsvariationer. Detta uppkom bland annat i citat som:

“Nej, jag har inte fått någon kompetensutveckling. Jag hade dock önskat tips från habiliteringen i hur vi kan jobba med inkluderingen.” Ida

Kompetensutveckling i form av hjälp av habilitering var ett återkommande förslag från flertalet svarande, nästkommande citerat:

“Nej, har inte fått någon kompetensutveckling. Hade dock önskat att i samarbete med habilitering fått utbildning/kurs övergripande men även individanpassat till barnet/barnen med behov.” Kerstin

Ett citat från en svarande som arbetade på en avdelning där de i dagsläget inte hade något barn med fysiska funktionsvariationer svarade:

“Jag har inte fått någon kompetensutveckling tidigare, men jag hoppas få det om vi får in ett barn med en fysiskt funktionsvariation.” Ayda

I förskolans läroplan (2018, s.13) står det inget specifikt om kompetensutveckling. Dock står det att förskollärarens uppgift är att hålla sig uppdaterad om aktuell forskning samt att förskollärarna behöver kunskap om varje barns erfarenheter, kunnande och delaktighet. Kunskap i hur barns utforskande, frågor och engagemang tas tillvara på i verksamheten och kan utvecklas. För att ta reda på hur förskolan kan ge bästa möjliga förutsättningar för utvecklande och lärande krävs det att man utvärderar verksamheten. Detta för att synliggöra arbetsprocesser och förbättringsområden i förutsättningarna för barnen. För att ge varje enskilt barn det stöd de är i behov av anser Sandberg (2021, s.38) att förskollärarna behöver besitta goda kunskaper inom flera områden gällande barn i behov av särskilt stöd. Det är dock viktigt att förskollärarna dessutom kan få stöd om de känner att deras erfarenheter eller kunskaper inte räcker till. Sandberg (2021, s.74) beskriver kompetensutveckling som ett indirekt stöd till varje barn, detta gäller då både de barn som är i behov av särskilt stöd men

även barn i allmänhet. Vidare framhålls det att kompetensutveckling är en bristvara i svenska förskolor.

7.2 Anpassad inomhus och utomhusmiljö

För att ett barn med rörelsehinder ska vara inkluderad och delaktig i förskolans aktiviteter skriver Sandberg (2021, s.132) att miljön är en viktig del, det gäller då både lokalernas utformning samt hur förskollärarna anpassar verksamheten. I min studie hade jag med två frågeställningar som rörde inomhus och utomhusmiljön. Jag undrade om förskollärarna ansåg att förskolans utemiljö och inomhusmiljö var anpassad för barn med rörelsehinder. Det fanns även möjlighet i kommentarsfältet att kommentera eventuella förslag till förbättring på miljön. Sandberg (2021, s.133) skriver att barn med rörelsehinder består av en heterogen grupp, där vi måste bemöta varje enskilt barns behov, vilket ofta består av hjälpmedel, träning och anpassning av miljön. När det kommer till miljön handlar det om att anpassa både den sociala och fysiska miljön. I den sociala miljön krävs det att folk i barnets närvaro lär sig att förstå barnets kommunikation, eller att använda sig av kommunikationshjälpmedel om detta behovet finns och kan underlätta i barnets vardag. Sandberg (2021, s.132) skriver att de barn med CP-skada (cerebral pares) i många fall kan ha svårt med kommunikationen. Detta visar sig genom att det tar lite längre tid för dessa barn att få fram det de vill säga. Det är därför viktigt att ge barn med CP-skada den tiden för att de ska få möjlighet att själva uttrycka det de vill säga. Vidare framhålls även den fysiska miljön, där det handlar om att barnen ska ges möjlighet att ta sig fram både i inomhus såväl som utomhusmiljön. Förskolans ansvar är dessutom att anpassa sina lokaler så att olika hjälpmedel som kan tänkas behövas får plats. I resultatet av min studie, framkommer det att de svarande till största del ställer sig positiva till både deras inomhus samt utomhusmiljöer och dess anpassning:

“Jag tycker vår utomhusmiljö är anpassad för barn med fysiska funktionsvariationer då vi har gunga, lite promenadstråk med asfalt. Vi har även lådor på ben för sandlek.” Klara

Ytterligare exempel på hur utemiljön var anpassad genom ett citat:

“Ja, jag tycker utemiljön är anpassad. Vi har en ramp utanför den ena entrén och en utemiljö som utmanar alla barn på olika sätt.” Elisabeth

Det framkom två citat i studien angående utomhusmiljön som påpekade förbättringsområden:

“Jag hade önskat ledstänger och hjälpmedel för ökad framkomlighet.” Alice

“Både ja och nej. Det finns mycket yta att röra sig på och träning för att stärka grovmotoriken. Men utemiljön är i sluttning, vilket betyder att den lutar lite vilket hindrar att ta sig fram enkelt med fysiska hjälpmedel.” Madeleine

Detta var några av de citat som framkom i studien gällande utomhusmiljön. Jag hade som sagt samma fråga men gällande inomhusmiljön. Även där var de flesta eniga om att miljön var anpassad och bra för eventuella rörelsehinder. Exempel på hur pedagogerna beskrev anpassningen av inomhusmiljön:

“Inomhusmiljön är bra anpassad, vi har inga trösklar, en avdelning har toalett med extra anpassning.” *Cornelia*

Nästkommade person som citeras ställer sig positiv till anpassningen som finns i olika våningar.

“ Ja, Vi har hiss för att underlätta för flyttandet mellan förskolans våningar och jobbar ständigt med att anpassa miljön för att skapa förbättringar som gynnar både barnen och de vuxna som finns för att fysiskt hjälpa barnen.” *Mona*

Att den fysiska miljön är anpassad för att alla barn ska kunna vara delaktiga och bli inkluderade i undervisningen såväl som i aktiviteter på förskolan. Asmervik, Ogden och Rygvold (2005, s.295) anser att förskolan bör anpassa miljön i god tid innan ett barn med rörelsehinder börjar. Vidare hänvisar de till att detta handlar om både inomhusmiljön och utomhusmiljön. Där barn med fysiska funktionsvariationer ska kunna komma fram och nyttja hela inomhus lokalen lika väl som utomhus, där de ska på egen hand ha möjlighet att ta sig fram utan några större ansträngningar. De beskriver hur viktigt det är för barn med rörelsehinder att få utveckla självständighet, vilket förutsätter att barnen i fråga ges möjligheten att delta i aktiviteter tillsammans med de andra kompisarna. De ska ges möjlighet att själva bestämma vart någonstans de vill ta sig eller vad de vill leka med för något för att fatta egna beslut och utvecklas. Asmervik, Ogden och Rygvold (2005, s.146) skriver om tre olika faktorer som kan vara bra att ta hänsyn till när man utformar lekmiljöer för att inkludera barn med rörelsehinder. De tre faktorer som nämns är fysisk tillgänglighet, aktiviteten och variationen i aktiviteter. De beskriver vidare hur det är skillnad på tillgänglighet och delaktighet. I många fall gör man miljön tillgänglig genom exempelvis ramper, detta menar dock Asmervik, Ogden och Rygvold inte räcker för att göra miljön inkluderande. Barnen behöver även kunna delta i aktiviteterna på samma villkor för att vara delaktiga i leken. Därför krävs det att förskolan ser över miljön inom flera olika faktorer.

7.3 Finns det tillräckligt med resurser?

I förskolan är det viktigt att alla barn får varierad erfarenhet, pröva sin egen vilja och kompetens. När förskolan får in barn med fysiska särskilda behov, anser Asmervik, Ogden och Rygvold (2005, s.311) att det vanligtvis krävs extra resurser. Resurser kan se lite olika ut, ibland handlar det om en personlig assistent på förskolan och ibland kan det handla om en extra förskollärare i arbetslaget. För barn med fysiska speciella behov har de allra flesta en fastställd diagnos tidigt i livet, detta skriver Sandberg (2021, s.39) leder till en inträdesbiljett

till ökade resurser. I samband med en diagnos, kan detta ge en enklare förståelse i hur resursen på förskolan kan användas på bästa sätt.

I min studie frågade jag förskollärarna om de ansåg att förskolan hade de resurser som krävdes för att ges möjlighet till att bemöta barn med rörelsehinder. Det blev blandade svar på denna fråga, där det var några som ansåg att de inte hade tillräckligt med resurs i citat:

“Nej, personaltäteten är inte tillräcklig.” Anna

Nästkommande svarande svarade också nej på om hen ansåg att förskolan hade de resurser som krävdes.

“Måste svara nej på den, då det ser så olika ut hur mycket extra resurser vi får, men just nu inte tillräckligt.” Kerstin

Gällande resurser var det även några som ställde sig positiva till de tillgångar de fått, citerat:

“Ja, på så sätt att vi har ansökt och fått bidrag till att utöka personalgruppen med fler timmar för att bättre kunna bemöta och tillgodose barnets behov.” Klara

Även liknande uppfattning från en annan svarande:

“Ja, finns resurs sökt med hjälp av bidrag från kommunen som gör att vi kan stärka upp i personalgruppen.” Ayda

I förskolans läroplan (Lpfö18, s.15) står det att barn i behov av särskilt stöd ska ges möjligheter till utveckling och utmaningar. Detta genom att utforma undervisningen och anpassa resursfördelningen så att alla barn ges rätt stöd och får de utmaningar de behöver för ett lärande och utveckling. Det är dock inte förskolan som bestämmer antal resurs timmar eller om dem ens får tillgång till resurs. Detta får man ansöka om till kommunen, som sedan gör en bedömning om behovet av resurs behövs och i sådana fall i vilken utsträckning resurs behövs.

7.4 Hur påverkar stödet och metoderna barnet?

För att förskollärare ska kunna ge barn i behov av särskilt stöd de stöd de är i behov av, anser Sandberg (2021, s.49) att det krävs en kartläggning av barnens behov och förutsättningar, samt av förskolans möjligheter och resurser. Detta för att synliggöra vilka behov och stöd som finns att tillgodose. För att göra detta möjligt hänvisar hon vidare till att förskollärare behöver kunskap om vad olika funktionsvariationer innebär för barnen i vardagen för att kunna bidra till att alla barn är delaktiga och inkluderade i förskolan. I min studie hade jag två avslutande frågor som var mer fria än de andra. Dessa två frågor handlade om de svarande hade några ytterligare önskemål för att förbättra möjligheterna till inkludering för barn med

rörelsehinder, samt om det var något övrigt de ville tillägga. I svaren på dessa frågor uppkom det önskemål i form av:

“Jag hade önskat ett mer aktivt arbete mellan de insatser som är kopplade till barnet och vårdnadshavarna.” Elisabeth

Det var flertalet liknande citat som uppkom, där insatser/stödteam nämndes:

“Mer tips och råd inom området från personer med kunskap och erfarenhet.” Mona

“Jag hade önskat tätare och mer regelbundna möten med habilitering och andra insatser som gäller det aktuella barnet. Deras kunskap och vetskap om barnet ger oss de verktyg vi behöver för att bli bättre på att stimulera, utmana barnet i sin utveckling.” Anna

Det kom även in resultat där insatser och stödteam inte nämnder, utan fokus låg på annat:

“Jag hade önskat varmare golv och bättre mattor.” Cornelia

“Högre personaltäthet.” Madeleine

I den sista frågan, som handlade om egna tankar som de ville tillägga, uppkom citat som:

Jag hade önskat att privata förskolor fick samma förutsättningar som kommunala när det kommer till stödteam. Vi inom privata förskolor får själva kontakta de insatser vi kan tänkas behöva hjälp ifrån, och då är det även en fråga om tidsbrist. Medans kommunala förskolor har ett ihopsatt stödteam i form av exempelvis arbetsterapeut, specialpedagog och logoped. Jag hade önskat att vi hade samma förutsättningar för att kunna hjälpa barnen/barnet på bästa möjliga sätt.” Alice

Nästkommande svar rör samma ämne:

“Jag hade önskat att olika insatser spenderade mer tid i verksamheten för att få en tydligare bild om vilka behov som finns, och hur vi pedagoger kan stötta upp på bästa sätt. Exempelvis ha en specialpedagog som kontaktperson. På så sätt tror jag man kan skapa en mer inkluderande miljö. Vi i arbetslaget jobbar dock så gott vi kan för att barn med fysiska speciella behov ska känna sig inkluderade genom att vi anpassar verksamheten efter hens behov så gott vi kan.” Ida

Att kartlägga barns speciella behov skriver Sandberg (2021, s.74) är en förutsättning för att man ska få reda på eventuella svårigheter som finns i vardagen och lyfta fram de möjligheter som finns för de enskilda barnet. Genom att förskollärare får ökad kompetens om vilka behov av särskild stöd som finns ökar också chanserna för barnen att få det stöd som de faktiskt behöver. Det framhålls vidare att återkommande kartläggningar är nödvändigt då barnen utvecklas och barngrupperna förändras. Sandberg hänvisar till forskning utförd av Nutbrown

och Clough (2004) som hävdar att förskollärares utveckling är nyckeln till resultatrik inkludering. Deras forskning visar på att det många gånger brister i handledningen från stödteam och även i samarbetet med habiliteringen i förskolan. Det framhålls även att kommunerna ser det som en utmaning att skapa möjligheter för förskollärare att få tillgång till de verktyg som behövs för att utvecklas i deras arbete.

7.5 Sammanfattning av resultatet

Sammanfattningsvis visade resultatet på styrkor och svagheter i arbetet kring inkludering för barn med fysiska speciella behov. Gällande kompetensutveckling kan vi se att alla de svarande var ense om att dem inte blivit erbjudna kompetensutveckling i området men att de gärna hade fått ökad kompetens med hjälp från exempelvis habiliteringen. Vi kom vidare in på miljön, där fokus var inomhus och utomhusmiljön. Även där vara alla svarande ense om att miljöerna i största mån var anpassade för barn med rörelsehinder. Det uppkom dock några exempel på förbättringar i form av ledstänger, planare yta i utomhusmiljön. Dock svarade alla att överlag så var de nöjda med miljöerna. För att bemöta barn med hjälp av resurs var det delade meningar. Ungefär hälften av de svarande ansåg att personaltätheten inte var tillräcklig, medans andra hälften var nöjda med de resurser som blivit tillsatt med hjälp av bidrag från kommunen. Detta resultat visades vara uppdelat utifrån förskolor, det vill säga att de svarande som ansåg att personaltätheten inte var tillräcklig tillhörde förskola 1. Resterande svarande som ansåg att dem var nöjda med resurser som blivit tillsatt med hjälp av bidrag från kommunen tillhörde förskola 2. I resultatet framkom åsikter om stöd och metoder och hur detta kan påverka inkluderingen för barnen om man hade fått ett stödteam till förskolan.

Tabell 1. Sammanfattning av enkätresultat

	Har du fått kompetensutveckling gällande tillvägagångssätt för att inkludera barn med fysiska funktionsvariationer?	Anser ni som förskolelärare att förskolans utemiljö var anpassad för barn med rörelsehinder?	Anser du att inomhusmiljön på din förskola är anpassad för barn med fysiska funktionsvariationer?	Anser du att utemiljön på din förskola är anpassad för barn med fysiska funktionsvariationer?	Vad hade du önskat för att ytterligare förbättra möjligheterna till inkludering för barn med fysiska speciella behov?
1	"Nej, jag har inte fått någon kompetensutveckling. Jag hade dock önskat tips från habiliteringen i hur vi kan jobba med inkluderingen." Ida	"Jag tycker vår utomhusmiljö är anpassad för barn med fysiska funktionsvariationer då vi har gunga, lite promenadstråk med asfalt. Vi har även lådor på ben för sandlek." Klara	"Inomhusmiljön är bra anpassad, vi har inga trösklar, en avdelning har toalett med extra anpassning." Cornelia	"Nej, personaltätheten är inte tillräcklig." Anna	"Jag hade önskat ett mer aktivt arbete mellan de insatser som är kopplade till barnet och vårdnadshavarna." Elisabeth
2	"Nej, har inte fått någon kompetensutveckling. Hade dock önskat att i samarbete med habilitering fått utbildning/kurs övergripande men även individanpassat till barnet/barnen med behov." Kerstin	"Ja, jag tycker utemiljön är anpassad. Vi har en ramp utanför den ena entrén och en utemiljö som utmanar alla barn på olika sätt." Elisabeth	"Ja, Vi har hiss för att underlätta för flyttandet mellan förskolans våningar och jobbar ständigt med att anpassa miljön för att skapa förbättringar som gynnar både barnen och de vuxna som finns för att fysiskt hjälpa barnen." Mona	"Måste svara nej på den, då det ser så olika ut hur mycket extra resurser vi får, men just nu inte tillräckligt." Kerstin	"Mer tips och råd inom området från personer med kunskap och erfarenhet." Mona
3	"Jag har inte fått någon kompetensutveckling tidigare, men jag hoppas få det om vi får in ett barn med en fysiskt funktionsvariation." Ayda	"Jag hade önskat ledstänger och hjälpmedel för ökad framkomlighet." Alice		"Ja, på så sätt att vi har ansökt och fått bidrag till att utöka personalgruppen med fler timmar för att bättre kunna bemöta och tillgodose barnets behov." Klara	"Jag hade önskat varmare golv och bättre mattor." Cornelia
4		"Både ja och nej. Det finns mycket yta att röra sig på och träning för att stärka grovmotoriken. Men utemiljön är i slutning, vilket betyder att den lutar lite vilket hindrar att ta sig fram enkelt med fysiska hjälpmedel." Madeleine		"Ja, finns resurs sökt med hjälp av bidrag från kommunen som gör att vi kan stärka upp i personalgruppen." Ayda	"Högre personaltäthet." Madeleine

8. Diskussion

I min diskussion kommer jag att lyfta fram inkludering för barn med fysiska speciella behov. Syftet med denna undersökning är att undersöka hur förskollärare inkluderar barn med fysiska speciella behov. Där min frågeställning handlade om vad förskolläraren anser kan förbättras i verksamheten gällande anpassningar för att inkludera barn med fysiska speciella behov. Med hjälp av tidigare forskning, litteratur och resultatet från min undersökning kommer jag diskutera ämnets styrkor och svagheter, där eventuella förbättringsområden tas upp.

Tidsbrist är ett återkommande problem för att få förskoleverksamheter att fungera. Sandberg (2021, s.63) framhäver även att handledning och kompetensutveckling är bristfälliga i förskolan, vilket leder till ett hinder för förskollärare i det pedagogiska utvecklingsarbetet. När det sker brister i kompetensutvecklingen påverkar detta möjligheterna att utvärdera och analysera det som sker på förskolan. Denna kunskap blir på så vis tyst kunskap, för att det i

fortsättningen inte ska förbli tyst kunskap behövs förutsättningar till att dokumentera och utveckla olika metoder för att kunna sprida kunskapen vidare. I både litteratur och tidigare forskning är kartläggning, dokumentation, utvärdering, erfarenhet och uppföljning några centrala begrepp som återkommer. Med hjälp från min undersökning uppfattar jag det som att förskollärare är medvetna om situationen. I de flesta fall vet till och med förskollärare vad som övergripande behövs göras för att arbeta med att inkludera barn med speciella behov. Ändå nämns flertalet brister i arbetet kring inkludering och önskemål om förbättringsområden.

Enligt Sandberg (2021, s.74) är handledning och kompetensutveckling en viktig del för kvaliteten på förskolan, eftersom det är ett indirekt stöd till barn i behov av särskilt stöd och ökad kunskap för förskollärare för att ta sig vidare i sin professionella yrkesroll. Ändå är kompetensutveckling en bristvara i förskolans verksamhet. Kompetensutveckling är något som bör ske kontinuerligt då barnen utvecklas och barngrupperna förändras. Det finns dessutom flertalet kompetens områden att utvecklas inom. Sandberg (2021, s.73) hänvisar till forskning av Tisell (2009) där det framkommer att alla i en personalgrupp som har barn med speciella behov behöver få utbildning i tecken som stöd, då det skapar förutsättningar för alla att kommunicera med barnen. Tidigare forskning har visat på att enskilda förskollärare har självmant gått enstaka kurser i exempelvis tecken som stöd, där då resten av arbetslaget ser det som sårbart när personal slutar och det inte finns någon som upprätthåller de metoder som tidigare använts. Därför skulle det vara bra om hela arbetslaget kontinuerligt får ökad kompetens i det som är relevant, vilket skulle leda till att arbetet genom olika metoder inte skulle bli lika sårbart om det är flera i arbetslaget som arbetar med metoderna. Enligt Sandberg (2021, s.50) behövs inte specialpedagogik om förskolan har tillräckliga resurser och kunskaper för att tillgodose de stöd barn är i behov av i den dagliga verksamheten. Det står även i skollagen (8 kap, 9§) att barn i behov av särskilt stöd ska ges de stöd som deras speciella behov kräver. Det ligger då stor vikt med tanke på vad Sandberg anser om att specialpedagogik inte behövs om resurser och kunskap finns, samt att skollagen säger att barn ska få det stöd dem är i behov av. Hur gör man då för att ta reda på vad för sorts stöd dem är i behov av? Resurs är en återkommande problemlösning, där extra personal sätts in för att stötta upp i personalgruppen. Hur stor skillnad blir det på verksamheten när resurs sätts in om både resursen samt de andra i arbetslaget inte vet hur de ska arbeta för att ge barnet största möjliga utvecklingspotential. Hur skapar man kunskap och erfarenheter i ett område man aldrig tidigare erfarit. Trots att man möjligtvis kan ha erfarenhet av barn med speciella behov, så är alla barn unika och kräver olika stöd för utveckling. Barnen ges inte fulla potential till utveckling och lärande utifrån deras förutsättningar om förskolan inte utvärderar och analyserar sin verksamhet samt skapar sig ny kompetens genom kompetensutveckling för att skapa inkluderande lärmiljöer utifrån barnens behov. Det kan bli problematiskt att bedriva en verksamhet när kartläggning, kompetensutveckling och utvärdering inte utförs, då pedagoger behöver beprövad erfarenhet samt ökade kunskaper om funktionsvariationer för att höja kvaliteten på arbetet i inkludering för barn med speciella behov.

8.1 Metoddiskussion

Kvalitativa metoder beskrivs av Chrisoffersen och Johannessen (2015, s. 16) som ett flexibelt tillvägagångssätt där utformningen av frågor tillåter öppna frågor. Genom öppna frågor ges det möjlighet till de svarande att besvara frågorna med egna ord och kan på så vis ge mer detaljerade svar. Fejes och Tornberg (2019, s.36) antyder att kvalitativa metoder ger möjlighet att bland annat synliggöra förskollärarnas uppfattningar och erfarenheter. Genom öppna frågor i den kvalitativa metoden kan förskollärarna berätta om rutiner och deras uppfattning om det praktiska som sker i vardagen. Fejes och Thornberg (2019, s.37) anser att en kvalitativ studie är unik, vilket medför att det analytiska arbetssättet också är unikt. Eftersom kvalitativa metoder baseras på attityder och tolkningar, utgör detta både en styrka men också en svaghet i studien. Det som är positivt är att det går att synliggöra människors uppfattningar och erfarenheter, och skapa nya förståelser genom dessa. Det som är problematiskt med kvalitativ metod är dock att den är så beroende av forskaren, hur den framställer dem som blir undersökta, för att inte förvränga andra människors tolkningar och erfarenheter. Christoffersen och Johannessen (2015, s.17) menar att forskning alltid börjar med ett ämne som man som forskare vill skaffa sig mer kunskap om, och anser att utgångspunkten för all forskning är nyfikenhet. Det handlar vidare om att ta reda på en fråga, en fråga i forskningssammanhang är dock inte tillräckligt. Därför leder detta till en problemställning, som är genomtänkt för att ta reda på det man vill skaffa sig mer kunskap om.

Syftet med denna undersökning är att undersöka hur förskollärare inkluderar barn med fysiska speciella behov. Baserat på min problemställning som uppkom från en nyfikenhet jag hade kring ämnet, valde jag att använda mig av kvalitativ metod i form av enkäter för att synliggöra förskollärares åsikter kring att inkludera barn med fysiska speciella behov. I utformningen av min studie, valde jag kvalitativ metod i form av enkät för att ge möjlighet till förskollärarna att vara anonyma, samt ges tid till att reflektera över frågorna för att därefter i skriftlig form formulera uttänkta svar angående frågorna. Det jag fann i kodningen av mitt insamlade material, var att många förskollärare från samma förskola hade svarat överensstämmande. Det blev därför inte så stor variation i svaren. Mycket av den insamlade datan stämmer dessutom överens med resultat från tidigare forskning. Då både mitt resultat, samt resultat från tidigare forskning tagit upp förbättringsområden genom exempelvis utvärdering, kompetensutveckling och dokumentation. Det jag hade hoppats på att synliggöra med min studie var förbättringsområden i arbetet med att inkludera barn med fysiska speciella behov genom exempel från förskollärare. Det negativa med min valda metod var att de svarande endast svarar på frågan som ställs, vilket inte ger mycket utrymme för vidare tolkningar. Jag tror nu i efterhand därför att det hade varit bättre att använda sig av intervju som metod istället för enkät. Där jag isåfall hade kunnat fråga vidare på frågan för att få en tydligare uppfattning om hur och varför personen tänker som den tänker.

8.1.1 Bortfall

I min undersökning användes enkätfrågor framför intervju, där jag ansåg att enkät får fram fler personers tankar och åsikter än om jag hade valt intervju. När de svarande hade skickat tillbaka sina ifyllda enkäter fick jag sortera bort två stycken som inte gav mig svar på mitt syfte. Detta på grund av att de hade besvarat mindre än hälften av frågorna, samt inga utförliga svar på resterande frågor som kunde användas i att besvara min frågeställning. En fråga jag ställde i min enkät var om hen ansåg att inommiljön var anpassat för barn med fysiska funktionsvariationer där svaret var "Ja, lugn miljö". Samma fråga fast angående utemiljön fanns också med i enkäten där den svarande skrev "Nej inte anpassat men funkar bra ändå". I andra svar huruvida kompetensutveckling hade erbjudits och om resurser fanns tillgängligt var det ja och nej svar. Resterande frågor fanns det inte några svar på. Dessa två sorterade jag då bort eftersom jag ansåg att dem inte gav svar på mitt syfte.

9. Didaktiska konsekvenser

För att förskolan ska ha möjlighet att tillgodose varje barns behov behöver man synliggöra alla barns förutsättningar. För att förskollärarna ska kunna göra detta behöver verksamheten utvärderas och analyseras för att pedagogerna ska kunna bemöta de olika behov som finns i verksamheten. Sandberg (2014, s. 49) anser genom att arbeta systematiskt med olika åtgärder för varje enskilt barn, synliggör man på så vis barns utveckling och lärande och kan då skapa inkluderande lärmiljöer för att bemöta barnen utifrån deras förutsättningar. Att arbeta systematiskt, där man kartlägger och utvärderar kan ställa höga krav på de verksamma förskollärarna, det är dock en viktig del i arbetet eftersom förskolan lägger grunden till ett livslångt lärande och utveckling för barnen. Utvärdering är också en viktig del för verksamheten enligt Sandberg (2021, s.131), då den ger pedagogerna en medvetenhet om deras egna förhållningssätt och tänkande, vilket är en förutsättning för att möjliggöra förändringar och skapa anpassningar i förskolans lärandemiljöer. Det krävs både djup och bred kunskap om barns utveckling och förutsättningar för att veta hur förskolan ska anpassas utifrån varje enskilt barns behov. Sandberg (2021, s.74) hänvisar till att kompetensutveckling därför är något som är viktigt i arbetet med barn med fysiska särskilda behov. I mitt resultat framkom det att ingen av de svarande fått kompetensutveckling i arbetet kring inkludering och barn med fysiska speciella behov. De bör därför söka kunskap och skaffa sig erfarenhet i ämnet genom att försöka hitta tillvägagångssätt på egen hand som de tycker fungerar bra för det enskilda barnet. Carlsson och Persson (2020, s. 66) skriver att konsekvenserna av resultatet blir då att det praktiska arbetet i vardagen blir lidande. Barnen ges inte fulla potential till utveckling och lärande utifrån deras förutsättningar om förskolan inte utvärderar och analyserar sin verksamhet samt skapar sig ny kompetens genom kompetensutveckling för att skapa inkluderande lärmiljöer utifrån barnens behov. Bruce et al. (2016, s. 14) anser att det kan bli problematiskt att bedriva en verksamhet när kartläggning, kompetensutveckling och utvärdering inte utförs, då pedagoger behöver beprövad erfarenhet samt ökade kunskaper om funktionsvariationer för att höja kvaliteten på arbetet i inkludering för barn med speciella behov, för att ge dem det förutsättningar de behöver till utveckling och lärande.

Referenser

- Akalin, Selma. Demir, Seyda. Sucuoglu, Bülbin. Bakkaloglu, Hatice. Iscen, Fadime. (2014). The Needs of Inclusive Preschool Teachers about Inclusive Practices. *Eurasian Journal of Educational Research*, 54, 39-60
- Asmervik, Sverre. Ogden, Terje. Rygvold, Anne-Lise (red.) (2005) *Barn med behov av särskilt stöd*. Studentlitteratur: Lund.
- [Bruce](#), Barbro. [Rubin](#), Maria. [Thimgren](#), Pia. [Åkerman](#), Roger (2016). *Specialpedagogik i professionellt lärarskap : Synsätt och förhållningssätt* (1 uppl.). Gleerups.
- Carlsson, Camilla. Persson, Elisabeth (2020). Anpassningar i förskolan. Persson, Elisabeth (red.) Inkluderande lärmiljöer - kompetens för likvärdig utbildning i ett demokratiskt samhälle: vetenskaplig slutrapport för Ifous forsknings- och utvecklingsprogram Inkluderande lärmiljöer 2017–19. Stockholm: Ifous
- Christoffersen, Line. Johannessen, Asbjørn (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Dimenäs, Jörgen. Davidsson, Birgitta (2007). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket- vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*: Liber.
- Fejes, Andreas. Thornberg, Robert (2019). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. i A. Fejes, & R. Thornberg. *Handbok i kvalitativ analys*, 273-295.
- Gabrielsson, Anna (2017). *Förskolans arbete med barn i behov av särskilt stöd*. Stockholm: Skolinspektionen
- Ginner Hau, Hanna. Selenius, Heidi. Björck Åkesson, Eva (2022). A preschool for all children?—Swedish preschool teachers' perspective on inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 26(10), 973-991.
- Håland Anveden, Pia. (2020). *Den inkluderande förskolan: en handbok* (3 uppl.). Studentlitteratur: Lund.
- Hannås, Bjørg Mari. Bahdanovich Hanssen, Natallia (2016). Special needs education in light of the inclusion principle: an exploratory study of special needs education practice in Belarusian and Norwegian preschools. *European Journal of Special Needs Education*, 31(4), 520-534.
- Läroplan för förskolan Lpfö 18*. (Elektronisk resurs) (2018). Stockholm: Skolverket.
- [Löfdahl](#), Annica. [Franzén](#), Karin. [Hjalmarsson](#), Maria. [Ribaeus](#), Katarina. [Löfdahl Hultman](#), Annica (2021). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (2 uppl.). Liber.
- Nutbrown*, Cathy. Clough, Peter (2004). Inclusion and exclusion in the early years: conversations with European educators. *European Journal of Special Needs Education*, 19(3), 301-315.
- Pedersen, Kristin (2008). Inkluderende pedagogikk i barnehagen—et samarbeidsprosjekt. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 92(5), 376-387.
- [Sandberg](#), Anette. [Almqvist](#), Lena. [Björck-Åkesson](#), Eva. [Björck-Willén](#), Polly. [Brodin](#), Jane (2021). *Med sikte på förskolan: barn i behov av stöd* (3 uppl.). Studentlitteratur: Lund.
- Skollagen (2010). SFS 2010:800

- Tisell, Anneli (2009). *Lilla boken om tecken: som ett verktyg för kommunikation och språkutveckling*. Lidingö: Hatten.
- Unescorådet, S. (2006) *Salamancadeklarationen och Salamanca*. Stockholm: Svenska Unescorådet.
- Vetenskapsrådet. (2017). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Zabeli, Naser. Gjelaj, Majlinda (2020). Preschool teacher's awareness, attitudes and challenges towards inclusive early childhood education: A qualitative study. *Cogent Education*, 7(1), 1791560.

(Bilaga 1)

Enkät frågor:

1. Anser du att din förskola har de resurser som krävs för att bemöta barn med fysiska funktionsvariationer?
 - Om ja, kan du ge exempel på någon resurs eller tillgång som finns på förskolan?
 - Om nej, vilken/vilka resurser anser du saknas?
2. Har du fått kompetensutveckling gällande tillvägagångssätt för att inkludera barn med fysiska funktionsvariationer?
 - Om ja, kan du ge exempel på vad?
 - Om nej, finns de något du själv hade önskat fanns?
3. Anser du att kompetensutvecklingen har kommit till användning i verksamheten?
 - Om ja, hur har den används?
 - Om nej, varför anser du att den inte kommit till användning?
4. Anser du att inommiljön på din förskola är anpassat för barn med fysiska funktionsvariationer?
 - Om ja, på vilket sätt?
 - Om nej, har du något förslag på vad som kan förbättras?
5. Anser du att utemiljön på din förskola är anpassat för barn med fysiska funktionsvariationer?
 - Om ja, på vilket sätt?
 - Om nej, har du något förslag på vad som kan förbättras?
6. Kan du beskriva de kontakter och den hjälp du har fått för att anpassa verksamheten utifrån barnens behov?
7. Vad hade du önskat för att ytterligare förbättra möjligheterna till inkludering för barn med fysiska speciella behov?
8. Är det något du själv vill tillägga?

(Bilaga 2)

Missivbrev

Hej! Mitt namn är Frida Nilsson och jag studerar till förskollärare vid Högskolan i Borås. Jag håller just nu på att skriva mitt examensarbete, där syftet är att undersöka hur förskollärare ger exempel på hur de kan utveckla förskolans verksamhet för att inkludera barn med fysiska särskilda behov. Jag har fördjupat mig i ämnet gällande inkludering av barn med särskilda behov i tidigare forskning och litteratur. Med hjälp av er medverkan i enkäten hoppas jag få en djupare förståelse i hur förskolan kan utveckla sin verksamhet för att möjliggöra ett inkluderande för barn med fysiska funktionsvariationer.

Jag gör denna undersökning för att ta reda på vilken hjälp som går att få för att vidareutveckla arbetet kring olika anpassningar. Enkäten är frivillig att svara på, där jag vill informera om att resultatet av den insamlade datan i mitt examensarbete inte kommer nämna varken ditt namn eller namnet på förskolan du arbetar på.

Har ni några frågor eller funderingar får ni gärna kontakta mig!

Ser fram emot att läsa era svar i enkäten.

Med vänliga hälsningar

Frida Nilsson

S193395@student.hb.se